

Bartoszewski, Jakub

"Introduzione all'esistenzialismo", Nicola Abbagnano : [recenzja]

Studia Sieradzana 2, 89-92

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1.

Podjmując się zrecenzowania publikacji Nicola Abbagnano pragnę podkreślić, iż pozycja ta w nie jest dostępna w naszym Ojczystym języku. Zapewne ci, którzy operują Językiem włoskim mają możliwość zapoznania się z treścią niniejszego dzieła. Nim przejdziemy do recenzji, pragniemy nadmienić, iż autor wyżej wymienionej książki urodził się 15 lipca 1901 roku w Salerno, zmarł w Turynie 9 września 1990 roku.

Po ukończeniu szkoły podstawowej i średniej rozpoczął studia w Neapolu. Podczas studiów słuchał wykładów, między innymi: Filippo Masci i Anotonio Aliotty. W 1922 przygotował rozprawę, która dała początek pierwszej książce pt.: *Le sorgenti irrazionali del pensiero*.

W Neapolu Abbagnano pozostał do 1936 roku. W tym samym czasie współpracował z czasopismem *Logos* kierowanym przez jego mistrza profesora Antonio Aliottę. Od 1936 do 1976 roku był kierownikiem katedry historii filozofii na uniwersytecie w Turynie.

Nicola Abbagnano przeanalizował filozofię egzystencjalną, a swe spostrzeżenia umieścił w książce pt. *La struttura dell'esistenza*. W niniejszym dziele filozof doszedł do wniosku, iż zasadniczym jego celem jest uporządkowanie podstaw filozofii egzystencjalnej. W następnych latach Abbagnano opublikował *Introduzione all'esistenzialismo* (1942) i *Esistenzialismo positivo* (1948).

W latach pięćdziesiątych twórczość dotycząca filozofii egzystencjalnej została przerwana. Swe zainteresowania Nicola Abbagnano skierował w stronę wiedzy socjologicznej. Dzięki temu doświadczeniu intelektualnemu określił kierunek dotyczący programu filozofii – *Neoilluministico*. Przyczyniło się to do wyklarowania własnej koncepcji zwanej filozofią możliwości. W ostatnich dziesięcioleciach swego życia Abbagnano pisał szereg artykułów, w których przybliżał własną myśl filozoficzną.

2.

Nasze zainteresowania skierowaliśmy na dzieła noszące tytuł: *Introduzione all'esistenzialismo*, które powstał w 1942 roku. We wstępie, autor pisze: „podstawowym tematem kolejnych stron, które zawierają powody mojej pracy jest analiza struktury egzystencji, albowiem filozofia nie może być jedynie badaniem doktryn (...). Problem filozofii odnosi się, naprawdę, do istoty człowieka, nie w sensie ogólnym, ale jednostkowym, gdyż człowiek w rzeczywistości egzystuje; stąd celem [filozofii] jest poznanie problematyczności decyzji i odpowiedzialności za nie (...). Filozofia jest dziełem ściśle

osobistym (...), gdyż nikt nie może zdecydować za konkretnego człowieka. Wstęp wprowadza czytelnika w klimat dalszych stron niniejszego działu, które posiada siedem rozdziałów.

W pierwszym autor podejmuje problem definicji filozofii, ale rozumianej jako problem egzystencji. O tyle to ujęcie jest ciekawe, albowiem nie odwołuje się do etymologii słów filozofia, ale do problematycznej egzystencji człowieka: „(...) dzięki problematyczności, w którą jest uwikłana filozofia, otrzymuje naturalną dyspozycję; tą dyspozycją jest jej problem, on zaś pojawia się w życiu każdego człowieka”.

W rozdziale drugim możemy zapoznać się z ujęciem egzystencji w kontekście substancji. Właściwie, koncepcja substancji była dziełem Arystotelesa i powstała w wyniku polemiki Stagiryty z Platonem, a konkretnie z jego koncepcją idei jako przedmiotu naukowego poznania. Analizując jednak publikację Nicola Abbagnano, dostrzegamy, iż istotną rolę, w rozumieniu substancji odegrała owa koncepcja. Oczywiście Abbagnano nie przyjął jej dosłownie, zwrócił jedynie uwagę na fakt, iż każdy byt posiada substancję. Dzięki zaś poznawaniu coraz dokładniejszego jednostkowego problematycznego istnienia, możemy odkryć naszą substancję. Szczególnie uprzywilejowanym miejscem tego poznania jest wewnętrzne doświadczenie, które jawi się w konkretnych ludzkich decyzjach: „Substancją jest wewnętrzna normatywna i konstytutywna, jest tym, co mnie zmusza od wewnątrz do decydowania i zaangażowania w życie; (...), w jej mocy podejmuję działanie wówczas świat ukazuje mi się w swej prawdziwej naturze”. Warto podkreślić, iż Abbagnanowskie rozumienie substancji zbliżone jest do Leibnizowskiej koncepcji *substare* ujawniającej się w działaniu.

W następnych rozdziałach, jak: egzystencja jako problem oraz egzystencja jako wolność i historia, mamy doczynienia z konsekwentnym ukazywaniem egzystencji rozumianej:

- a. problem,
- b. wolność,
- c. historia.

W rozdziałach tych autor doprecyzowuje, jak należy rozumieć pojęcie egzystencja i w jakim kontekście należy ją odczytywać, np.: Stawiając pytania typu, jaka jest moja wolność? W czym ją mogę wyrazić? Widzimy, że człowiek w swej wolności nie jest skrzepowany. Człowiek jest zupełnie wolny wobec siebie samego a także wobec „innego”, mimo że względem „drugiego” pozostaje w pewnych zależnościach. Ale poprzez te zależności człowiek może dostrzec własną wolność.

Wolność wymaga bycia-ze-światem oraz kształtowania tego świata w ludzkiej wspólnocie. Wprawdzie wolność to również możliwość odizolowania się od drugiego człowieka i od świata, (choć i to jest zawsze możliwe tylko w ograniczonym zakresie), ale w takim odizolowaniu pomijamy „innego” i świat. Tego typu pominięcie prowadzi do bycia-w-świecie i skazanie na „innego”. Jest to wypaczona, zdaniem Abbagnano, forma wolności. Takowe spojrzenie na egzystencję ludzką warunkowało zdefiniowanie historii. Nasz autor przedstawił to w następujący sposób: „Jednym z najbardziej zastanawiających braków definicji *homo – animal rationale* jest to, że definicja ta przemilcza historyczność człowieka. Człowiek jako ten, który działa i który kształtuje historię, nie znajduje w tej definicji uwzględnienia.” Dla Nicola Abbagnano byt ludzki jako urzeczywistniająca się egzystencja jest historyczny. Nie znaczy to, że człowiek jest tylko umieszczony w jakiejś historii. Człowiek nie jest umieszczony w jakiejś historii wszechświata, ani nie stanowi tylko jednego ogniwa w jakiejś powszechnej historii ludzkiej. Człowiek z racji swej egzystencji, a nie z racji swej natury, działa w świecie, podejmując określone decyzje. W wyniku tego tworzy historię. Co więcej, kształtuje wydarzenia, które ukazują jego <<problematyczną>> egzystencję, ukazaną w rozdziale *Egzystencja jako problem*.

Książkę włoskiego filozofa zamykają rozdziały, które poruszają zagadnienie egzystencji i natury oraz egzystencji i sztuki. Oczywiście te dwie części podejmują, a raczej skupiają się na wskazaniu, czym jest ludzka egzystencja i jaki jest jej związek ze światem natury oraz sztuki. Warto podkreślić, iż nasz autor twierdził, że świat nie jest jakąś ogólną sumą elementów. Gdyby tak było wówczas bylibyśmy zmuszeni przedstawić człowieka jako byt, który egzystuje w świecie. Moglibyśmy także wywnioskować, iż świat przeciwstawia się człowiekowi, ewentualnie moglibyśmy dojść do wniosku, iż człowiek został rzucony w świat.

Dla Nicola Abbagnano świat to nie suma pewnych elementów, ale istnienie rzeczy, roślin, zwierząt i egzystencja człowieka. Dzięki temu człowiek wraz ze światem tworzy jedną całość: „Świat kształtuje się jako absolutna całość, z którą człowiek, jako egzystencja, stanowi część. Fundamentalnym uwarunkowaniem natury człowieka jest bycie częścią świata; ale jest to także fundamentalnym uwarunkowaniem świata jako całości”.

3.

Na zakończenie warto podkreślić, iż pozycja ta jest miejscem, gdzie człowiek poszukujący zrozumienia własnej problematycznej egzystencji może odnaleźć pozytywne spojrzenie na byt ludzki, albowiem człowiek zawsze stoi przed możliwością wyboru, bez względu na to, co go czeka, ponadto podmiot nie jest rzucony w świat, ani skazany na

wolność, *ens per se* może ją w swej problematycznej egzystencji wybrać, gdyż jest bytem
możliwość.

Zatrzymując się na tej pozycji książkowej, pragniemy polecić ją czytelnikom, gdyż
posiada w sobie odmienne widzenie człowieka, pozwalając tym samym wprowadzić byt
ludzki w stan nadziei, w świecie pełnym lęku, nienawiści i pogoni za dobrami materialnymi.